

39. ԲԵԴՈՒՎԱԹ ՏՂԵՆ

Ավալ ժամանակին ըլնում ա շիւնում մի թագավոր: Էս թագա-
վորը ունենում ա իրեք տղա: Էս տղեքը քանի պուճուրճին, գլխնե-
րը դինջ ապրում ին, համա որ մենժանում են, իրանց յաշն առնում,
էլ «ջրները մի առվով շի էթում»:

Աստու իրան օրը ուշունց, կռիվ, դալմադալ, տուր ու դմփոց,
մախլասի՝ էլ իրար հեննա յուլա շեն էթում:

Օրեն մի օրը գալիս են իրանց հորն ասում.— Թագա՛վորն ապ-
րած կենա, շունքի իրար հեննա շենք կարում յուլա էթա, ուզում ենք
բաժանվի, ի՞նչ կասես:

— Դո՛ւք գիտաք, ա՛յ որդիք,— ասում ա հերը,— որ յուլա շեք
էթում, ամեն օր իրար «յախից ձաւար եք հաւաքում», լաւն էն ա
բաժանվեք, ամեն մարդ իրա փայն առնի, էթա՛ իրա հմար տուն
դնի, ո՛նց ուզում ա ապրի:

Էս թագավորն ա՛ բերում ա տղեքանցը ամեն մեկին իրա փայլը
տալի, ճամփու դնում: Էս աղպորտանցից ամեն մեկը իրա փայն
առնում ա, էթում ա իրա հմար ջոկ տուն դնում, պսակվում, տնա-
վորվում, ապրում: Համա մենժ աղպերը քոմմըքից բեղովաթ դուա
էկաւ. իրա փայլը տարաւ սաղ կերաւ, փշացրեց, դրադին կաննեց:
Գնաց էլ եղ հոր յախեն կպաւ, թե իրա փայլը աղպորտանց փայլիցը
քիչ ա էլե. զոռով-դյուջով էնքամ արեց, որ հորիցը ինչքամ աղաք

էր առն, մի էնքամ էլ հմի առավ: Էլի տարավ կերավ, էն դիհը կան-
նեց: Էկավ հորիցը էլի թաղադան փայ ուզեց, տարավ ըն էլ խժռեց,
կունդ արեց, էլ եդ էկավ հոր յախեն կպավ, թաղադան փայ ուզեց:
Մախլաս՝ ըսենց շորս-հինգ հետ փայ ուզեց, տարավ կեր ու խումի
տվեց, փշացրեց, մնաց մատը լպստելուն:

Վերջը էս մենծ աղպերը ինքն իրան միտք արեց. «Մի էթամ,—
ասեց,— ասսու կուշտը գանգատ, տենամ ես ինչ մեղքի տեր ի, որ
իմ մալ ու դուլվաթը ըս էլ քանի հետ ձեռիցս առավ, թողաց աղ-
քատ, քյաֆրի ֆողումը, է՛ն ինչ աղպորտանցս դհա հարստացրեց,
դհա մալ ու դուլվաթի տեր շինեց»:

Ճամփի թաղարեք տեհավ, մի քանի ամսվա սլաշար վե կալավ,
վե կացավ, ընկավ ճամփա՝ դպա ասսու կուշտը:

Էկավ, էկավ, էկավ, մի օր, էրկու օր, իրեք օր, շորս օր, մախ-
լասի՝ մի շաբաթ, մի մեշի միջի սրան մի յարա-փարեն կոխած, ըո-
սոտ Արջ ռաստ էկավ:

Արջը սրան որ տեհավ, հարցրեց.— Թագա՛վորի ցեղ, էդ ո՞ւր
ես էթում:

— Էթում եմ,— ասեց,— ասսու կուշտը գանգատ. էնքա՛մ մալ
ու դուլվաթ, էնքա՛մ հարստություն ունեի, քոմմա ձեռիցս գնաց,
մնացի ըսենց աղքատ, օրեն հացի մուրացկան: Հմի էթում եմ,—
ասեց,— ասսու կուշտը, մի հարցնեմ, տենամ մեղքս ի՞նչ ա, որ ինձ
էս օրը քցեց:

— Բա՛ս որ ըտենց ա,— ասեց Արջը,— ես էլ իմ դարտը քեզ
ասեմ. որ ասսու կուշտը հասնես, իմ դհիցն էլ գանգատ ա՛րա: Էս-
քամ տարի ա,— ասեց,— յարա-փարի միջին կորել եմ, ի՛նչ անում
եմ, չեմ անում, լավանալու ճար, իլլաճ չիլնում. մի՛ հարցրա, տես
ի՞մ վերջը ի՛նչ պտի ըլնի:

— Ա՛չքիս վրեն,— ասեց,— կհարցնեմ. եդ դալիս քեզ մի շու-
ղաբ կբերեմ:

Ըսենց գնաց, գնաց, գնաց, շատն ու քիչն աստոծ դիտա, հա-
սավ մի մենծ քաղաք: Էս քաղաքի միջովն անց կենալիս սրան մի
մարդ ռաստ էկավ:

— Բարո՛վ, թագա՛վորի ցեղ,— ասեց էդ մարդը:

— Բարո՛վ, ասսու հա՛ղար բարին,— ասեց թագավորի տղեն:

— Էդ ո՞ւր ես էթում,— հարցրեց:

— Էթում եմ ասսու կուշտը գանգատ:

— Որ էթում ես,— ասեց,— ի՞նչ կըլնի իմ դճիցն էլ դանգատ անես: Մի եքա գլուլի բաղ ունեմ,— ասեց,— որ աստու ինչ բար ու նուրար ասես միջին կա. համա որ դարունքը գալիս ա, ծառերը ծաղկում են, բար բռնում, դեռ չհասած բարը վեր ա տալի: Աստու մի հարցրա՛, տես սրա ճարն ի՞նչ պտի ըլնի

— Կա՛վ,— ասեց թագավորի տղեն,— քու դանգատն էլ տեղ կհասցնեմ:

Ասեց, տվեց անցկացավ: Գնաց, գնաց, գնաց՝ մի օր, էրկու օր, իրեք օր դուռ էկավ մի ուրիշ թագավորի երկիր: Էդ երկրի թագավորը սրա գալը որ իմացավ, կանչեց իրա կուշտը:

— Ի՞նչ մարդ ես,— հարցրեց թագավորը,— Էդ ո՞ւր ես էթում:

— Յլա՛ն թագավորի տղեն եմ,— ասեց,— էթում եմ աստու կուշտը դանգատ:

— Որ էթում ես,— ասեց,— ի՞նչ կըլնի իմ դանգատն էլ տեղ հասցնես: Ես,— ասեց,— էսքամ տարի ա թագավորություն եմ անում, ի՞նչ անում եմ, չեմ անում, ի՞նչ պատիճ ասես տալիս եմ, չեմ կարում ընենց անի, որ իմ երկրումը գողություն, մարդասպանություն չպատահի: Աստու իմ դճիցը դանգատ արա՛, տես ի՞մ ճարն ինչ պտի ըլնի, ո՞նց անեմ, որ կարենամ էս խալիսի հախիցը գա:

— Զո՛ւլտ աչքիս վրեն, թագա՛վորն ապրած կենա,— ասեց,— քու դանգատն էլ տեղ կհասցնեմ:

Ասեց, տվեց անցկացավ: Գնաց, գնաց, գնաց՝ մի օր, էրկու օր, իրեք օր, մի շաբաթ, էրկու շաբաթ, իրեք շաբաթ, մասլասի՝ մի ամիս, գշեր գնաց, ցերեկ գնաց, լիս գնաց, մութ գնաց՝ հասավ աշխարհի վերջը. էն ա էթա պտի ծովն ընկներ, աստոծ իրա հրեշտակը դրկեց, որ էթա նրան ճամփից եդ դարձնի, հարցնի, տենա նրա դանգատն ի՞նչ ա: Հրեշտակը գնաց թագավորի տղի աղաքը կտրեց:

— Ի՞նչ մարդ ես, Էդ ո՞ւր ես էթում,— հարցրեց հրեշտակը:

— Յլա՛ն թագավորի տղեն եմ,— ասեց,— էթում եմ աստու կուշտը դանգատ: Աղպորտանցիցս բաժանվեցի,— ասեց,— նրանք իրանց փայն առան, գնացին տուն ու տեղ դառան, հարստացան. ես ի՞նչ ունեի, չունեի՝ կերա, փչացրի, վերջը միտք արի դամ աստու կուշտը դանգատ, տենամ ի՞նչ մեղքի տեր ի, որ ինձ էս օրը քցեց:

— Նա որ քու շարթերը քոմմա կտրեմ,— ասեց հրեշտակը,— զա՞րուկ ես:

— Ղա՛րուկ եմ,— ասեց,— զաթի ես էլ դրա հմար եմ աշխարհ-աշխար, երկրե-երկիր ընկե, որ իմանամ իմ ճար ի՞նչ պտի ըլնի:

— Ե՛ս,— ասեց,— աստու հրեշտակն եմ. աստոժ ինձ ղրկեց, որ քեզ ասեմ, էթաս էլ եդ քու երկիրը, ընդե կորցրած հարստութունդ էլ եդ քու ձեռը կընկնի:

— Աստու փառքը շա՛տ ըլնի,— ասեց թագավորի տղեն,— ոնց որ հրամայել ա, ընենց էլ կանեմ: Մի ուրիշ գանդատ էլ ունեմ,— ասեց,— ճամփին գալիս մի մեշի միջին մի յարա-փարեն կոխած Արջ ուստ էկավ: Ո՞ւր ես էթում,— հարցրեց: Ասեցի. — էթում եմ աստու կուշտը գանգատա: Որ էթում ես,— ասեց,— ինչ կըլնի իմ դհիցն էլ գանգատ անես. էսքամ տարի յարեն սաղ ջանս վեր ա կալե, ի՛նչ անում եմ, չեմ անում, չեմ կարում լավանա. մի հարց-րա՛, տես իմ ճարն ի՛նչ պտի ըլնի»:

— Էն Արջը,— ասեց հրեշտակը,— որ մի իսան բռնի ուտի, ալ-քիալը նրա յարեն կսաղանա:

— Էդ հո էդ,— վրա բերեց թագավորի տղեն.— Ճամփին մի քաղաքի միջով անցկենալիս մի մարդ ուստ էկավ:— Ո՞ւր ես էթում,— հարցրեց: Ասեցի. — էթում եմ աստու կուշտը գանգատա:— Որ էթում ես,— ասեց,— ինչ կըլնի իմ գանգատն էլ տեղ հասցնես, ըսե՛նց, ըսե՛նց, ըսե՛նց գլուկի բաղ ունեմ, որ ի՛նչ բար ու նութար ասես մեջը լիքն ա. համա գարունքը որ գալիս ա, ծառերը ծաղկում են, բարը խակ-խակ վեր ա տալի, մի լուրկ էլ ա չեմ կարում բե-րանս դնեմ. աստուն մի հարցրա՛, տես սրա ճարն ի՛նչ պտի ըլնի:

— Էդ մարդի բաղի բարն էլ ընդուր ա վե տալի, որ նրա ամեն մի ծառի տակին մի գլուգլում ոսկի ա ֆորած, էն ոսկու ժանգը չի թողում բարը հասնի: Գնա՛, ասա՛ թող քանդի, էն գլուգլում ոսկիքը հանի, էն վախտը իրա բաղի բարին արժանի կըլնի:

— Էդ էլ հո էդ,— ասեց թագավորի տղեն:— Ճամփին մի ուրիշ թագավորութունի միջով անցկացա. էն երկրի թագավորը ինձ կան-չեց, հարց ու փորձ արեց.— ի՛նչ մարդ ես,— ասեց,— ո՞ւր ես էթում: Եման թագավորի տղեն եմ,— ասեցի,— էթում եմ աստու կուշտը գանգատա:— Որ էթում ես,— ասեց,— իմ գանգատն էլ տեղ հաս-ցըրա: Նս,— ասեց,— էսքամ տարի ա ըստե թագավոր եմ, ի՛նչ անում եմ, չեմ անում, ի՛նչ պատիճ ասես տալիս եմ, չեմ կարում

իմ երկրի գողութիւնը, մարդասպանութիւնը վերջացնի, մի աս-
տուն հարցրա՛, տես իմ ճարն ի՞նչ պտի ընի:

— Էդ երկրի թագավորը,— ասեց հրեշտակը,— կնիկ ա, ըն-
դուր նրա խոսքը կապի շէն գնում. նրա տեղակ ու տղամարդ ընի,
նրա մի խոսքն էլ ա գիննին շի մնա, արած դիվանն էլ կանցկենա-
ու մարդասպանութիւնը, գողութիւնն էլ կվերջանա:

Հրեշտակը էս կասի թե չէ, ալթիալը անէրևութք կըլնի:

Թագավորի տղեն աստուն փառք ա տալի, վե կենում, ուրախ-
ուրախ իրա էկած ճամփովը եդ դառնում: Գալիս ա, գալիս ա, գա-
լիս ա, հասնում ա էն թագավորի երկիրը: Էթում ա դրան մին-մին
նաղլ անում հրեշտակի ասածը:

— Դրո՛ւստ ա,— ասում ա էդ երկրի թագավորը,— ես կնիկ
եմ, դրա հմար էլ խոսքս շի անցկենում: Բաս ուր ըտենց ա,— ասում
ա,— ա՛րի դու ինձ ա՛ռ, իմ տեղը նստի թագավոր, հաղլը աստոծ
քեզ ինձ դամաթ ա արե:

— Զէ՛,— ասում ա թագավորի տղեն,— ես պտի էթամ իմ եր-
կիրը, բալի իմ կորցրած հարստութիւնը, մալ ու գողլաթը էլ եդ
իմ ձեռը քցեմ:

Ասեց, տվեց անցկացալ: Էկալ, էկալ, էկալ, շատն ու քիչն
աստոծ դիտա, հասալ էն մի քաղաքը: Ման էկալ, էն մարդին
գտալ, ասեց, թե աստոծ նրա զանգատին ինչ դիվան ա կտրե: Էն
հիքատիրոնը հեննա գնաց, նրա ծառերի քոքերի տակը փորեց, տե-
հալ, դորթ ու, ամեն մի ծառի տակիցը հրես մի գլուգլում ոսկի դուս
էկալ: Հիքատիրը ուրախանում, աշխարով մին ա ըլնում:

— Թագա՛վորի ցեղ,— ասում ա հիքատերը,— քեզ մի բան
պտի ասեմ, շեմ դիտա անկաշ կանես, թե չէ:

— Ա՛սա,— ասում ա թագավորի տղեն,— խի՛ շեմ անկաշ անի:

— Զունքի դու ինձ ըսենց մի լավութիւն արիր, իմ զանգատը
տեղ հասցրիր, էս հարստութիւնի, էս խաղինի տեր դարձրիր, ես
էլ ուզում եմ քեզ մի լավութիւն անեմ: Սս եմ,— ասում ա,— մի
մինուճար աղչիկ, էլ զադ շունեմ. ա՛րի աղչկանս ա՛ռ, դառի ինձ
փեսա, ըստե կաց: Իմ էլ հա՛յ-հա՛յը գնացի, վա՛յ-վա՛յն ա մնացե.
Մեռնելուցս եդը էսքամ հարստութիւնը, մալ ու գողլաթն էլ կմնա
քեզ. քանի սաղ ու կենդանի եք՝ մարդ ու կնիկ կուտեք, կխմեք,
դովրան կքաշեք:

— Զէ՛,— ասում ա թագավորի տղեն,— ես ըստե շեմ կարա-

մնա, պտի էթամ էլ եդ իմ երկիրը, իմ կորցրած հարստությունը էլ եդ ձեռքեմ:

Ըսենց թագավորի բեգովաթ տղեն իրա բախտին քացի տվեց, հիքատիրոնչ ասածին անկաջ շարեց, իրա ճամփեն բռնեց, զնաց: Գնաց, զնաց, զնաց, էն մեջի միջի յարալու Արջին ոստ էկավ:

— Հը՛, թագա՛վորի ցեղ,— ասեց Արջը,— ասսուն տեհա՞ր, իմ գանգատն արե՞ցիր:

— Հա՛, — ասեց թագավորի տղեն, — արեցի:

— Բա ի՞նչ ասեց, — հարցրեց Արջը:

— Ասեց՝ թո՛ղ մի իսան բռնի, ուտի, ջանի յարեն ալբիալը կսաղանա:

— Բա՛ս որ ըտենց ա,— ասեց Արջը,— ա՛րի քեզ ուտեմ, հաղիր աստոծ քեզ ինձ ղսմաթ ա արե. մոտիկը թողած էլ խի՞ հեռու ման գամ:

էս ասեց թե չէ, վրա պրծավ, բեգովաթ տղին ձվիգ-ձվիգ արեց, կերավ: Ուտելու բաշտան յարա-փարեն սաղացավ: Ասսու հրամանն էր, որ թագավորի բեգովաթ տղեն էս յարա-փարեն կոխած Արջին փայ ըլնի:

